

השולח פרק רביעי גיטין

מד.

עין משפט נר מצוה

ק"ב א ב ג ד ה מ"י
פרק ח מהל' עבדים
מהלכה ב עד הלכה ו סמג
עשין פו טור ש"ע י"ד
סמ"ק רס סעיף פ בהג"ה
וע"ש:
ו מ"י פ"ו מהל' מעשר
הלכה יו ש"ע י"ד פ"י שלח
סמ"ק קטן:
קב ז מ"י פ"ט מהל' ע"ז
הלכה יג סמג לאוין
מח:
ח מ"י פ"ח מהל' עבדים
הלכה יב ט"ש"ע י"ד פ"י
רסו סעיף פא:
קבא ט מ"י פרק כ
מהל' שבת הל' ג
סמג לאוין פו ט"ש"ע י"ד
פ"י קהל סעיף ד:
קבב י מ"י פ"ח מהל'
עבדים הלכה א
סמג עשין פו ט"ש"ע י"ד
פ"י רסו סעיף פ:
קבג ז מ"י פ"ח מהל'
נכורות הלכה ז
ט"ש"ע י"ד פ"י ש"ג ס"א:

גילוי הש"ס

גמ' בכר עבדו ומת. עין
נכורות שור ס"א
סמ"ק י"א:

פסקי ר"ד

שלח ר' אמי מיני אמי בר
נתן תורה תצא לישראל
עבד שהפיל עצמו לגיסות
ואין רבו יכול להוציאו לא
בדיני ישראל ולא בדיני
אומות העולם מותר ליטול
דמיו וכותב ומעלה
בערכאות שלהם מפני
שהוא כמציל מידם:
אריב"ל המוכר עבדו
לכבדני קונסין אותו
לפדותו עד עשרה בדמיו
ולשחרורו דוקא אי לא
דוקא ולא איפשיט. אריב"ל
המוכר בהמה גסה לכבדני
קונסין אותו לפדותו עד
עשרה בדמיה בעא מיניה ר'
אמי מרבי אמי מכר
עבדו לכבדני ומת מהו
שיקנסו בנו אחירו לדידיה
קנסוהו רבנן ודא ליתיה או
דילמא לממוניה קנסוהו ודא
איתיה ופשט ליה לדידיה
קנסוהו לבריה לא קנסוהו

בש"ל ו' ע"ל מנת למשכנו בו'. פירש בקונטרס שאם לא אפרע
עד זמן פלוני צא ומשכני מקרקע זו ותהא שלך וכל
זמן שלא צא ישראל ומשכנו היו צחוקת עובד כוכבים וגבי עבד כי
האי גזוהא קנסוהו רבנן לישראל הואיל ועבר הזמן ולא פרע ואע"פ שלא
משכנו עדיין וקשה"ל דהוא ליה למימר
אריזי ואריזי דמטא זמניה לכך נראה
לאתא לשנויי שנויא קמא הא דמטא
זמניה והא דלא מטא זמניה והא
דאקשין גבי עבד דמטא זמניה נראה
למימר^ב צלולה על מנת למשכנו ולא
משכנו דס"ד כיון דלא משכנו עדיין^ג
לא יצא לחירות קא משמע לן דהואיל
וצידו למשכנו^ד דינא לחירות:

המוכר עבדו לפרהנג עובר
בוכבים. פ"י בקונטרס
מ"ק ושם עלילות ומכרו לו צלות
דמים שהעליל וקשה דלא שייך על
זה לשון מכירה^ה ולישנא שהיה לו לפייס
ולא פייס לא משמע הכי^ו ועוד דמדמי
למוכרו לשלשים יום ונראה דהפרהנג
נוטל עבדו על כורחו אלא שנותן לו
דמים^ז לכך פריך דאמאי יצא לחירות
כיון דהוי צעל כורחו כמו גזא בחובו
ומשני דהיה לו לפייס דכיון דנותן
דמים ודאי היה מתפייס בדבר מועט^ח
ומדמי לו נמי למוכרו לשלשים יום דלחור
שגומר מלאכתו דרכו להחזירו לישראל
וישראל מחזיר לו הדמים:

ובותב ומעלה בערכאות שלהם.
פירש בקונטרס אף על פי
דחשיבות הוא להן וקשה דשטרות
העולין בערכאות של עובדי כוכבים
מכשרינן^י ולא מפלגין בין לכתחילה
בין לדיעבד^י ומפרש רבינו תם דאע"ג
דנראה כמקיים המקח^י שרי הכא
והיה דפרק קמא דע"ז^י (דף יג.) הולכין
ליריד של עובדי כוכבים ולקוחים מהן
בהמה ועבדים מפני שהוא כמציל מידם
ומעלה בערכאות של עובדי כוכבים
התם נמי מקיים המקח וממפרסם הדבר
אין לאו דוקא. פירש בקונטרס דלא
קנסין ליה כולי האי וגזומא
קאמר וקשה דאם כן איזה שיעור יהי^י
דאכתי לא ידע היה דקונסין אותו
עד עשרה דינא^י צ"ל^י הוא שיעורא
ונראה לפש"ט^י או לאו דוקא אלא אפילו
ביותר ממאה קנסין ליה עד דפריך
כענין שפ"י בקונטרס דאפילו דלחור
ומייתי מזהמה דקונסין אותו עד
עשרה דמיה^י אלמא לאו דוקא דהוא
הדין טפי דקאמר הכא עד מאה
גבי עבדים והוא הדין^י והלא לאו דוקא^י
התם דאיסורא דאורייתא. ונפרק
כל פסולי המוקדשין (נכורות
לד'): גבי גרס אהן הצבור קאמר דליכא
למפשט מההא דשאני עבד דמפקע ליה
ממזות אס כן הוה מ"י למימר הכא אס
תימני לומר דהתם לא קנסו הכא קנסו
משום דמפקע ליה ממזות וכן התם
הוה מ"י למימר איפכא כי הכא:

נתייבש

ליה לקנסיה טפי חד אלא עבד מילתא דלא שכיחא^י ומלתא דלא שכיחא לא
גזרי בה רבנן בעא מיניה רבי ירמיה^י מרבי אסי^י מכר עבדו ומת מהו
שיקנסו את בנו אחירו אם תימצי לומר^י צ"רם^י ואון בכור ומת קנסו בנו
אחירו משום דאיסורא דאורייתא היא אבל הבא איסורא דרבנן
ואם

ליה דהא נתן יצא לחירות: ופרכין אלא בהמה מ"ע קנסין ליה כולי האי משום דהדרה ליה ליקנסיה טפי חד. מכדי דמיה היה לך לקנסו
יותר מן העבד ותו לא הואיל וטעמא משום דהדרה ליה הוא אין כאן אלא כדי דמיה ותמה קנסו מ"י עד ק' או לו בחזרה זו: מילתא דלא
שכיחא היא. שימכרוהו לעובד כוכבים: מהו שיקנסו אס צנו. לפדותו: אס סימלי לומר. הך דמזעיל לן בנכורות כהן הגורס אהן הצבור
ועבר משום לא מוס לא יהיה צ"ל דלמרי^י התם לא ישחט עולמית ומזעיל לן גרס ומת מהו שיקנסו צנו אחירו ואס תימני לומר דהיה
דקנסוהו הא דהכא לא מישפט לן מינה דהתם קא עבד אציה איסורא דאורייתא אכל מוכר עבדו לעובד כוכבים איסורא דרבנן רבנן דעבד:

ואם

הכי גרסינן ואיצטית אימא צלולה על מנת למשכנו ולא משכנו. הא
דשדה כגון שולה העובד כוכבים מישראל על מנת שאם לא אפרע
לזמן פלוני צא ומשכני מקרקע זו ותהא שלך והא דקמתי פטורה מן
המעשר כל זמן שלא צא ישראל ומשכנו דאע"ג דמטא זמניה הוה
בחזקת העובד כוכבים ואם היה ישראל
נוטל חלק בפטורה פטורה מן המעשר.
וגבי עבד כי האי גזוהא קנסוהו רבנן
לישראל ואע"פ שלא משכנו העובד
כוכבים עדיין בעבד זה קנסוהו והואיל
ועבר זמנו ולא פרע: גזא. העובד
כוכבים לעבד: בחובו. שהיה לו על
ישראל והוא לא מכרו לו ולא לזה
עליו: סיקריקון. בשעה שישראל
מופקרין להריגה ואמר לעובד כוכבים
שא קרקע זו או עבד זה והייתי:
לא יצא לחירות. דאונס הוא וליכא
למקנסיה: חייב לעשר. עליה דהוי
כנוכר: גאנפרות. הפסד: דקא
משפשי ליה. הרי נהנה מהם שפוע
חובו הילך לענין עישור חייב דמעשר
ומיהו גבי עבד קנסא משום מכירה
היא וזה לא מכר מדעתו אלא שלא
לרצונו גזא ואמאי נקנסיה: פרהנג.
מ"ק ושם עלילות ומכרו לו צמתי
אנפרותו שהעליל עליו: היה לו
לפייס. בדבר אחר: ולא פייס. ומסרו
לו מדעתו: לשלשים יום. ולאחר
שלשים יחזור אליו: לפרהנג עובד
כוכבים. וקס"ד לעבד עבדות המלך
עד זמן פלוני ולשוב: חון ממלאכתו.
גופו קנוי לך וכלצד שלא תשתעבד
בו שלא מכרו אלא להשיאו לשפחתו
ולגלות דהשאלה לא הפקע ממזות
לחלל שבתות. א"נ מכרו למלאכתו חון
משבתות וימים טובים מהו: לגר
טוש. שקבל עליו שלא לעבד עבדות
כוכבים ואוכל נצילות: פשוט מיהא.
מתנתא: חדא. מהנך בעיא: עיין
כמילתין. במשנה הסדורה לך לידע
מה נשיב: המוכר ציוס לעובד כוכבים.
באך ישראל דאמר קרא לא תחנם^י
לא תמן להם חמיה דקרקע (ע"ז
דף כ.) וכוונת. לו שטר: ומעלהו
בערכאות שלהן. לחותמו אף על פי
שחשיבות הוא להם: ודילמא. הא
דלא גזר רבנן בהך דילמא אמי לזבני
מדעתו: הני מילי גיט. דלא סגי ליה
לאינש צלל בית ולא עבדי אינש
דמוזני: אמי לזבני. וגוריהן צלל
אטו מכירה דעלמא ולא תפשוט:
שלא לכו רבי אמי. להנך דבעו מיניה:
מיני אמי בר נתן סאל תורה. הוראה
זו לישראל: קונסים אותו. לפדות
מיד העובד כוכבים: דוקא או לאו
דוקא. דלא קנסין ליה כולי האי
וגזומא קאמר: עד עשרה. אלמא
בהך דקנסו רבנן דמכירה דידהו לא
קנסו כולי האי: אין מוכרין בהמה גסה
גזירה משום שאלה ושכירות ונסיוני
במסכת ע"ז (דף טו.) שאני עבד.
כלומר לעולם אימא לך דעבד דוקא
ושאני עבד כו': או לאו דוקא. דאי
צנו מיניה טפי קנסין ליה עד דפריך
ואורחא דמלתא הוא דנקט: עד מאה.
וקס"ד ה"ה לעבד: שאני עבד דלא
הדר ליה. כלומר דילמא תריוהי
דוקא ועבד היינו טעמא דלא קנסוהו
כולי האי דלא הדר למריה בטר דפריך

ליה דהא נתן יצא לחירות: ופרכין אלא בהמה מ"ע קנסין ליה כולי האי משום דהדרה ליה ליקנסיה טפי חד. מכדי דמיה היה לך לקנסו
יותר מן העבד ותו לא הואיל וטעמא משום דהדרה ליה הוא אין כאן אלא כדי דמיה ותמה קנסו מ"י עד ק' או לו בחזרה זו: מילתא דלא
שכיחא היא. שימכרוהו לעובד כוכבים: מהו שיקנסו אס צנו. לפדותו: אס סימלי לומר. הך דמזעיל לן בנכורות כהן הגורס אהן הצבור
ועבר משום לא מוס לא יהיה צ"ל דלמרי^י התם לא ישחט עולמית ומזעיל לן גרס ומת מהו שיקנסו צנו אחירו ואס תימני לומר דהיה
דקנסוהו הא דהכא לא מישפט לן מינה דהתם קא עבד אציה איסורא דאורייתא אכל מוכר עבדו לעובד כוכבים איסורא דרבנן רבנן דעבד:

ליה דהא נתן יצא לחירות: ופרכין אלא בהמה מ"ע קנסין ליה כולי האי משום דהדרה ליה ליקנסיה טפי חד. מכדי דמיה היה לך לקנסו
יותר מן העבד ותו לא הואיל וטעמא משום דהדרה ליה הוא אין כאן אלא כדי דמיה ותמה קנסו מ"י עד ק' או לו בחזרה זו: מילתא דלא
שכיחא היא. שימכרוהו לעובד כוכבים: מהו שיקנסו אס צנו. לפדותו: אס סימלי לומר. הך דמזעיל לן בנכורות כהן הגורס אהן הצבור
ועבר משום לא מוס לא יהיה צ"ל דלמרי^י התם לא ישחט עולמית ומזעיל לן גרס ומת מהו שיקנסו צנו אחירו ואס תימני לומר דהיה
דקנסוהו הא דהכא לא מישפט לן מינה דהתם קא עבד אציה איסורא דאורייתא אכל מוכר עבדו לעובד כוכבים איסורא דרבנן רבנן דעבד:

ליה דהא נתן יצא לחירות: ופרכין אלא בהמה מ"ע קנסין ליה כולי האי משום דהדרה ליה ליקנסיה טפי חד. מכדי דמיה היה לך לקנסו
יותר מן העבד ותו לא הואיל וטעמא משום דהדרה ליה הוא אין כאן אלא כדי דמיה ותמה קנסו מ"י עד ק' או לו בחזרה זו: מילתא דלא
שכיחא היא. שימכרוהו לעובד כוכבים: מהו שיקנסו אס צנו. לפדותו: אס סימלי לומר. הך דמזעיל לן בנכורות כהן הגורס אהן הצבור
ועבר משום לא מוס לא יהיה צ"ל דלמרי^י התם לא ישחט עולמית ומזעיל לן גרס ומת מהו שיקנסו צנו אחירו ואס תימני לומר דהיה
דקנסוהו הא דהכא לא מישפט לן מינה דהתם קא עבד אציה איסורא דאורייתא אכל מוכר עבדו לעובד כוכבים איסורא דרבנן רבנן דעבד:

ואם

מסורת הש"ס

א) (חולין קל"ה.) ב) נ"י
שלקא אנס עובד כוכבים
כאונס שלא כדון. ערוך ושי
פרשי קנן נח: ד"ה או
ממנת אפירות.) א) בנתי
לר' זלך.) ד) (נכורות ג.)
ה) שם.) ו) ג"ז שם.)
ו) (ערוך סג: וש"נ.)
ח) מוספות נכורות לד':
ד"ה בעא דגרי מר' זלך
וכ"ה בנתי.) ט) מ"ק יו.
נכורות לד': י) (דברים ו.)
יא) (ויקרא כב.) יב) (לעיל
י'.)

מוסף רש"י

אם בחובו. שהיה חייב לו
דבר קלוב ממנו, חייב
לעשר. ממקום אחר וליתן
לכאן. שהרי הוא מוכר
(חולין קל"ה.)
באנפרות. הפסד ועל
מס (שם) גזל בעלגא
(לקטו ח.) דוקא או לאו
דוקא. דלא קנסין ליה
כולי האי. א"נ מי טפי הכי
קנסין ליה אס כן
העבדים מתלה און
(נכורות ג.) ע"ש.) ת"ש
כו' עד עשרה בדמיה.
מדגבי עבד מי מאה והכא
קאמר, דאי לא דוקא לית
עשרה, שעת מינה דוקא
קאמר, דאי לא דוקא לית
מרייהו מאה או מרייהו
עשרה (שם.) הוצרכו.
הפוסם ובכסין קא מיירי.
(נכורות ד.) צ"ל און
בכור. גרס כהן אהן בכור
לפסול צנום, דכסין טוש
בזמן הזה ומי שיש לו בכור
נותנו לכאן וסני משעל בו
עד שימס מאליו ויאלצו,
דאמר רש"י לאכיל כל יומן
שלא הוסיף דקדשים בחוץ
הוא, ואם גרס אהן בכור
להמיר קנסוהו רבנן,
נכמתרין נכורות (לד').
הארכו אהן בכור הרי זה
לא ישחט עולמית, דקנסין
ליה על דעבד אפירות,
דמכתי כל מוס לא יהיה
בו קרי מוס לא יהיה
לחיות בו טמא, ואי
דקאמר אס מתני לומר
וכי, דקא מיעביל ליה
התם גרס אהן בכור ומת
מהו שיקנסו צנו אחירו וכו'
(חולין יג: בנתי.)

מוסף תוספות

א. כיון דשינויא אחרתא
הוא. מוס' הירוש'
ב. ה"ב. רש"י.
ג. ואינו מופקע
ממזות. רש"י.
ד. עכשיו, וכשיפוק
למשכנו ימשכנו, ולא
חישש לו לפרוש חובו
קודם שיגזי זמנו, ה"ה
כאילו משכנו והפקיענו
ממזות. רש"י. ה. כיון
שאינו מקבל דמיה מוס'
היא. ר' יוחנן.
ו. דבאנפרות לקחו. מוס'
היא. א. כי כן צוה לו
המלך. שטיק.
ז. ולתן קח לו ממקום
אחר. רש"י. ט. ולא
חיששין בהא דמחשבי.
מוס' הירוש'. י. מדעתו
ולרצונו. שטיק.
יא. ריב"ל. מוס' הירוש'.
יב. לאו דוקא מאה אלא
כי. מוס' הירוש'. יג. דעד
מאה פשיטא דריוח, והיא
דקאמר. מוס' הירוש'.
יד. וקס"ד דעבד ובהמה
חד דינא אית להו, ואפ"ה
קנוי עד עשרה בדמיה.
רש"י. טו. מאה. מוס'
הירוש'. טז. ה"ה טפי
במי. מוס' הירוש'.